

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Första Kammaren. N:o 17.

Onsdagen den 31 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anvisande af medel för Sveriges deltagande i 1900 års verdensutställning i Paris; och

2:o) angående jordafsöndring från förra regementschefsbostället Tegnaholm, 1¹/₂ mantal i Tegnaby socken och Konga härad af Kronobergs län, till utvidgning af skolhusplan.

Justerades protokollet för den 24 i denna månad.

Upplästes ett inkommet läkareintyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare *Curry Treffenberg* på grund af katarr i luftvägarne, sannolikt beroende på influensa, är sängliggande och tills vidare hindrad att delta i riksdagsarbetet, intygar

Stockholm d. 29³/₃ 97.

T. Hvass.

Legit. läkare.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 34, i anledning af väckt motion angående rätt för kronan till andel i vinst af grufföretag å kronojord;

n:o 35, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 8 § i kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878;

n:o 36, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af slutting;

n:o 37, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 32 i förordningen om landsting den 21 mars 1862;

n:o 38, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående ersättning af allmänna medel åt oskyldigt häktade eller dömd;

n:o 39, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 25 kap. 9 § rättegångsbalken; och

n:o 40, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i lagen om sjukkassar den 30 oktober 1891.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 27 och 30 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af § 60 regeringsformen, biföll kamraren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 27 och 30 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1 och 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

*Ifrågasatt
tjänstårsbe-
räkning m. m.
för småskole-
lärare och
småskole-
lärarinnor vid
vissa öfnings-
skolor.*

Herr Säve: Då jag icke känner mig fullt tillfredsstäld med det slut, hvartill utskottet kommit, och icke heller kan godkänna utskottets motivering, anhåller jag att få säga några ord.

Såsom bekant, få lärarinnorna vid småskolorna i allmänhet sin utbildning vid de af landstingen anordnade småskolelärarinneseminiarierna. Dessa seminarier bestå af två afdelningar. Den ena afdelningen är det egentliga seminariet, der lärarinnorna få den teoretiska utbildningen. Den andra afdelningen är småskolan, der eleverna utgöras af småskolebarn, som få tjänstgöra såsom objekt vid seminarieelevernas praktiska utbildning. Lärarne och lärarinnorna vid småskoleseminarierna äro i allmänhet folkskolelärare och hafva folkskolelärarekompetens. De äro äfven berättigade, liksom andra folkskolelärare, till pension. Lärarinnorna i småskolorna åter hafva småskolelärarinnekompetens, men äro icke, liksom andra sådana lärarinnor, berättigade till ålderdomsunderstöd. Häri ligger onekligen ett betänkligt missförhållande icke endast i det afseendet, att det är bra hårdt för dessa lärarinnor att icke hafva någon utsigt till att på gamla dagar få ålderdomsunderstöd, utan äfven derutinnan, att svårigheter beredas styrelserna för småskolelärarinneseminiarierna att vid öfnings-skolorna använda småskolelärarinnor, ty dessa vilja icke taga anställning vid så beskaffade småskolor, enär de icke vid tjänstgöring der-

städes hafva rätt till ålderdomsunderstöd. Följden deraf blir den, att styrelserna på många ställen måste anställa folkskolelärarinnor såsom lärarinnor i dessa småskolor, men dessa betinga vida högre arfvoden och komma till följd deraf att väsentligt öka landstingets budget för småskolelärarinneutbildningen.

Men en annan följd af detta missförhållande är den, att seminariestyrelserna tvingas till ett falsarium, hvilket är det betänkligaste af allt. Man anskaffar nemligen en småskola, men man låter inregistrera den bland kommunens småskolor, och på detta sätt lyckas man bereda sina småskolelärarinnor rätt till ålderdomsunderstöd.

Här har jag nu angifvit missförhållanden i den nuvarande anordningen, men hvad jag nu framhållit såsom missförhållanden har statsutskottet i sin motivering anført såsom skäl för afslag å min motion. Af statsutskottet har t. ex. framhållits såsom stöd för ett afslag, att man redan nu använder folkskolelärare och folkskolelärarinnor, hvilka äro berättigade till pension på gamla dagar, hvadan följaktligen min motion skulle betraktas såsom öfverflödig.

Vidare har man framhållit, att man kan hjälpa sig fram med de kommunala skolorna, men, mina herrar, häri ligger just det falsarium, hvilket jag med min motion sökt förekomma.

Vidare har utskottet såsom stöd för sitt afslag framhållit den grundsatsen, att endast de lärare och lärarinnor vid småskolor må vara berättigade till understöd från småskolelärarnes ålderdomsunderstödsanstalt, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes. Men det måtte väl vara allmänna medel, hvarmed småskolelärarinnorna aflönas, då landstinget, som är en allmän institution, aflönar dem helt och hållet.

Slutligen har man såsom skäl för afslag framhållit önskvärdheten af att vid dessa öfningsskolor användas folkskolelärare och folkskolelärarinnor i stället för småskolelärarinnor, detta på grund af den högre bildning, de förra böra hafva. Det bör naturligtvis vara så, och det är väl ofta så, men visst icke alltid, ty ofta inträffar det, att småskolelärarinnor genomgått ett sju- å åttaklassigt läroverk för flickor, innan de afsluta sin lärotid med en tre terminers undervisningskurs i ett dylikt landstingsseminarium, och det förtroende bör man väl under nuvarande förhållanden kunna sätta till landstingen och de styrelser, åt hvilka landstingen öfverlemna värden af seminarierna, att de böra kunna göra passande urval och kunna anskaffa sådana lärare, som äro uppdraget fullt vuxna.

Under sådana förhållanden vågar jag, herr grefve och talman, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till första alternativet i yrkandet uti min motion, och då jag gör detta, tillåter jag mig vädja till de många ledamöter af denna kammare, som sjelfve äro ledamöter af de respektive landstingen, öfvertygad, att de åtminstone skola behjerta skälen för min framställning.

*Ifrågasatt
tjänstårsbe-
räkning m. m.
för småskole-
lärare och
småskole-
lärarinnor vid
vissa öfnings-
skolor.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
tjänstårsbe-
räkning m. m.
för småskole-
lärare och
småskole-
lärarinnor vid
vissa öfnings-
skolor.
(Forts.)*

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Jag måste ju erkänna, att atskilliga af de skäl, den föregående talaren anförde, äro särdeles behjertansvärda, och då jag nu ber att få redogöra för den uppfattning, som dikterat utskottets afstyrkande hemställan, ber jag att först och främst få påpeka Riksdagens skrifvelse 1882, i hvilken skrifvelse Riksdagen särskildt uttalade sig för nyttan och nödvändigheten af att lärarekrafterna vid dessa öfningskolor, hvilka skola vara mönsterskolor, blifva de bästa möjliga. Jag vill icke neka till, att den föregående talaren kan hafva rätt, då han påstod, att småskolelärares utbildning skulle vara fullt tillräcklig för deras kall. Jag tror det visst. Det finnes icke heller något skäl för det påståendet, att en högre examen alltid är en nödvändig förutsättning för att de bättre skola kunna fullgöra detta kall; men jag vågar påpeka, att nog har man anledning att antaga, att de lärarekrafter, som hafva fått fullständigare utbildning, d. v. s. genomgått folkskolelärareseminiernas fyraåriga kurs, skola kunna bättre vara i stånd att kunna tillägna sig och tillämpa de nya undervisningsmetoder och reformer i undervisningsväsendet, som måste förekomma vid dessa öfningskolor. Frågan har ju för närvarande ganska litet omfång. För såvidt jag vet, gäller det endast fem fall, men om motionärens åsigt skulle vinna anklång, komme detta undantagsförhållande att blifva regel, och vi skulle få lärareplatserna besatta med sådana, som i allmänhet endast genomgått småskolans utbildningskurs.

Jemför jag förhållandet med småskolorna på andra ställen, är det mig af en framstående skolman upplyst, att i Stockholm hafva samtliga småskolelärares genomgått den 4-åriga utbildningen. Hvad Göteborg beträffar, har jag äfven fått den upplysningen, att om än icke alla lärare vid småskolorna genomgått folkskolelärareseminarium, så hafva de dock fått en väsentligt högre utbildning, än den, som för småskolelärareseminarium är erforderlig. Är det då skäl att sätta nu ifragavarande skolor, som skola icke allenast vara till för barnens undervisning, utan äfven för att bibringa de utgående lärarinnorna särskild förmåga att egna sig åt sitt kall, är det, frågar jag, skäl att sätta dessa i sämre niva i afseende a lärarekrafternas utbildning än småskolorna i Stockholm och Göteborg?

Den föregående talaren berörde äfven frågans ekonomiska sida, och jag tror, att det är den, som hufvudsakligen spelar in här. Han uttalade sig om, huru olämpligt det är, att dessa småskolelärareseminarium, som nu något vid sidan af meningen i bestämmelserna hafva kommit att varda anställda i landstingens tjänst, derigenom att de icke äro pensionsberättigade, skulle på alderns dagar komma att stå utan tryggad existens. Men då frågar jag: om en småskolelärareseminarium har blifvit engagerad till lärarinna vid en sådan öfningskola och landstinget har på detta sätt år från år gjort besparingar, kan man då icke hafva skäl att tro, att landstinget med hänsyn dels till dessa besparingar och dels till lärarinnans långvariga tjänst skall försörja henne på gamla dagar? Jag tror icke, att

med en sådan målsman som ett landsting hon blir sämre lottad, därför att pension icke finnes bestämd i lag. Så vidt jag fattat saken rätt, hafva dessa åsikter varit de, som gjort sig gällande inom utskottet, och vågar jag vördsamt yrka bifall till dess här föreliggande hemställan.

*Ifrågasatt
tjänstårsbe-
räkning m. m.
för småskole-
lärare och
småskole-
lärarinnor vid
vissa öfnings-
skolor.
(Forts.)*

Herr Pettersson, Carl: När jag genomläste detta statsutskottets betänkande, blef jag i hög grad öfverraskad och, jag kan till och med säga, ledsen att se, att statsutskottet nästan enhälligt vägrat det begärda bidraget till pensionering af vissa småskolelärare och lärarinnor. Här har ordats så mycket af den föregående talaren om folkskolelärarne, att, då sådana anställas vid småskoleseminarierna i den egenskap, som i motionen omnämnas, de skulle vara de lämpligaste för dessa platser. Dertill vill jag icke neka, men jag vågar påstå, att det kan finnas dugliga småskolelärare, som sköta sina platser bra, ja, lika bra som åtskilliga folkskolelärare.

Den siste talaren nämnde, att folkskolelärarne inhemtat den bästa undervisningsmetoden, men det hindrar icke, att äfven småskoleseminarierna på ett förtjenstfullt sätt följt med utvecklingen, och det är visst icke utan exempel, att de lärarinnor, som utgå derifrån, kunna fullkomligt mäta sig med de folkskolelärare, som utexaminerats för några år sedan. Det är ju icke sagdt, att de blifva antagna, som komma sist från seminariet, och hafva de tjänstgjort en tid, kan ju hända, att de icke varit i tillfälle att följa med utvecklingen.

Det, som gjorde mig ledsen, är det, att jag tycker, statsutskottet inbjuder Riksdagen att slå in på en väg, som jag icke vill kalla den raka vägen. Bland andra motiv, som statsutskottet anfört, förekommer på sidan 5 i betänkandet, att några af här ifrågavarande lärarinnor »redan hafva rätt till delaktighet i småskolelärarnes ålderdomsunderstödsanstalt på grund deraf, att ifrågavarande skolor äro kommunala småskolor». Det har motionären medgifvit förekomma på ett par ställen, men han säger tillika, att det har gått på en omväg. Dessa skolor äro upptagna såsom kommunala skolor, men tjena egentligen såsom förberedande eller öfningskolor vid småskoleseminarierna. Det är nu i det här fallet endast fråga om fem seminarier, för hvilka motionären gjort sin hemställan, och nu tyckes statsutskottet inbjuda till, att man skall gå in på denna omväg för att lärarinnorna vid dessa fem seminarier skola få det nödiga ålderdomsunderstödet.

Den siste talaren sade, att om detta bifölles af Riksdagen, vore han rädd, att det blefve regeln. Huru kan sådant vara tänkbart? Tvärtom antager jag, att dessa småskolelärarinnor, som här äro i fråga, blifvit anställda för åtskilliga år sedan kanske just på grund deraf, att det icke fans lämpliga folkskolelärare att sköta dessa skolor — det känner jag icke till — men lika öfvertygad är jag, att hädanefter kommer det att anställas folkskolelärare vid dessa skolor, när de nuvarande småskolelärarinnorna, som nu

*Ifrågasatt
tjänstårsbe-
räkning m. m.
f. r småskole-
lärare och
småskole-
lärarinnor vid
vissa öfnings-
skolor.
(Forts.)*

förestå dem, hafva afgått. Frågan gäller, om Riksdagen vill upp- taga fem personer till i ålderdomsförsörjningsanstalten, och då de skäl, statsutskottet anfört deremot, enligt min tanke äro ytterst svaga, ber jag, herr grefve och talman, att få förena mig med den förste talaren i det yrkande, han framställt.

Herr Säve: Jag ber att endast få yttra ett par ord med anledning af den ärade statsutskottsledamotens anförande. Han erinrade om Riksdagens uttalande år 1882, som gick i den rigtningen med afseende på dessa småskolelärarinneseminarier, att det låg synnerlig vikt uppå, att man der kunde engagera de bästa lärarekrafter. Ja, det är fullkomligt riktigt. Detta uttalades för att motivera, att Riksdagen då ansåg lämpligt att gifva folkskolelärare, som tjenstgjorde vid seminarier, rätt till pension. Riksdagen resonerade som så, att om folkskolelärarne hafva denna utsigt, om de låta sig anställas vid seminarierna, har man också förhoppning att inom seminarierna få de bästa lärarekrafter. Men hvad Riksdagen uttalade år 1882 kan med lika skäl uttalas nu med hänsyn till seminariernas öfningskolor, ty det är gifvet, att om småskolelärarinnorna vid dessa skolor hafva rätt till pension eller ålderdomsunderstöd, har man större utsigt att få de bästa möjliga lärarekrafter på det området.

Samme talare yttrade äfven, att det nu endast är fråga om några få lärarinnor. Ja, det är sant, det är närmast icke fråga om flera än fem. Men det är nog så, att om Riksdagen fattar det beslut, som jag nu förordat, kommer det sannolikt att blifva flera än fem.

Slutligen nämnde talaren, att man i Stockholm och på åtskilliga andra ställen ansåg synnerligen angeläget att draga försorg om, att kompetensfordringarna skulle ökas för dessa lärarinnor. Ja väl, mina herrar, så går det till, och sådan har tendensen i vårt land redan varit under åtskilliga årtionden, att man ökar kompetensfordringarna ideligen för alla anställningar, och sålunda har det gått så långt, att en ung person icke har utsigt att blifva antagen vid posten, jernvägarne eller telegrafan utan studentexamen, och i full öfverensstämmelse härmed står väl äfven, att för att blifva anställd såsom småskolelärarinna räcker ej längre vanlig småskolelärarinnekompetens, utan dertill fordras folkskolelärarekompetens.

Jag yrkar fortfarande bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Friherre von Otter: Jag har blifvit uppkallad af ett ytt- rande af talaren på dalabänken, då han nämnde, att statsutskottet här inbjudit Riksdagen att gå på en väg, som vore en omväg, för att nå det mål, motionären vill komma till. Det kan vara sanning, att genom bifall till utskottets förslag skulle en omväg användas, men skälet, hvarför statsutskottet inbjudit att besluta i öfverens- stämmelse med statsutskottets förslag, det är för att icke inbjuda

Riksdagen att gå på en afväg, som Riksdagen förut förklarar sig icke vilja gå. Riksdagen understöder icke, såvidt jag vet, sådana här kommunala inrättningar på ena eller andra sättet. Dessa småskolelärarinneseminarier hafva icke anslag af statsverket, men skulle statsverket gifva pensionsrätt åt dem, som uteslutande egna sig åt denna lärareverksamhet, skulle följden blifva den, att en hel del andra af kommunernas tjänstemän skulle komma på samma väg och under åberopande af detta begära att få fördelar. Af detta skäl och för att icke leda Riksdagen in på en väg, som Riksdagen förut icke velat gå, var det, som statsutskottet beslöt att afstyrka motionen.

*Ifrågasatt
tjänstårsbe-
räkning m. m.
för småskole-
lärare och
småskole-
lärarinnor vid
vissa öfnings-
skolor.
(Forts.)*

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Säve*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla den i ämnet väckta motionens första alternativ.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Säve* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 3 af sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller den i ämnet väckta motionens första alternativ.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 18.

Punkterna 4—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—12.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 13.

*Pension för
chefen för
Sveriges geo-
logiska under-
sökning
O. M. Torell.*

Friherre von Otter: Till stöd för sin proposition angående pension åt professor Torell har Kongl. Maj:t kunnat åberopa utlåtande af statskontoret, det embetsverk, som i frågan blifvit hördt, hvilket framhållit, att chefen för Sveriges geologiska undersökning bör hafva samma pensionsrätt, som tillkommer chefen för landtmäteristyrelsen och cheferna för öfriga dermed likställda embetsverk. Redan af denna anledning synes mig kammaren böra bifalla Kongl. Maj:ts förslag, men utöfver detta finnes ett annat skäl, hvarpå jag vill fästa kammarens uppmärksamhet, och det är, att professor Torell under sin verksamhet i en — jag kan gerna säga — högst storartad grad af egna medel bidragit till den vetenskapliga forskningen. Han har uppoffrat icke obetydliga summor för befordrandet af dessa forskningar och han är, kan man säga, grundläggaren af dessa arktiska forskningar, som på 1870 och 1880-talen bragte så mycken ära öfver det svenska namnet. Vid sådant förhållande hemställer jag till kammaren, huruvida det kan vara riktigt att nu tillerkänna professor Torell en pension, som icke allenast icke är lika stor med den, som hans vederlikar inom statsförvaltningen erhålla, utan öck är sådan, att genom dess beviljande icke det ringaste erkännande göres för professor Torells uppoffringar och för hans stora förtjenster om den vetenskapliga forskningen.

På grund af dessa skäl, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Grefve Klingspor: Det händer ju ofta nog vid den första behandlingen af pensionsfrågor, att man får visa tillmötesgående för att vinna ett pensionsbelopp, som icke är allt för afvikande från rättvisa och billighet. Så har det gått till med den pension, som statsutskottet nu föreslår till nedsatt belopp; det är en dylik sammanjemkningsiffra. Skälet, som föranledt detta statsutskottets förslag, är, förutom det i utlåtandet omnämnda, att professor Torell torde i afseende på pensionsrätten böra likställas med de ordinarie universitetsprofessorerna, äfven det, att professor Torell sjelf icke bidragit till pensioneringen. Ett annat skäl kan ju sökas i den omständigheten, att Riksdagen för några år tillbaka afslog Kongl. Maj:ts förslag att sätta geologiska byråns personal på ordinarie stat och härmed äfven afslog de pensionsbelopp, som voro förenade med de till öfverflyttning på ordinarie stat föreslagna beställningarna. Jag anhåller därför att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr statsrådet von Krusenstjerna: I likhet med siste ärade talaren ber äfven jag att få erinra om detta Riksdagens beslut vid ett föregående tillfälle, jag tror det var vid 1888 års riksdag. Det förhöll sig så, att Kongl. Maj:t föreslog en pensionsreglering för hela den geologiska undersökningens personal, chefen för byrån och de der anstälde geologerna. Riksdagen afslog detta, emedan den geologiska byråns aflöning utgick på extra stat och det då icke ansågs lämpligt att fastslå pensioneringen. Detta var skälet. Man ansåg då, att i hvarje förekommande fall det skulle pröfvas, huruvida pension skulle beviljas, men Riksdagen ingick icke i pröfning, om det för chefen eller det för geologerna föreslagna pensionsbeloppet var riktigt eller för högt. Under sådana förhållanden synes mig denna omständighet näppeligen kunna åberopas såsom skäl att nu icke bevilja den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen.

Pension för chefen för Sveriges geologiska undersökning
O. M. Torell.
(Forts.)

Hvad åter angår det af utskottet anförda skälet, synes det mig icke vara riktigt. Utskottet vill nedsätta pensionen på den grund, att Torells verksamhet såsom chef för den geologiska undersökningen skulle vara likställd med professorernas vid universiteten. För min del kan jag icke finna någon annan likhet än den omständigheten, att då Kongl. Maj:t icke gifvit någon titel åt chefen för den geologiska undersökningen, har Torell, som, då han utnämndes till detta chefskap, var professor, under de 25 år, som sedan dess förflutit, bibehållit denna titel, men hans verksamhet har alldeles icke varit en professors verksamhet, utan en chefs för ett förvaltande verk och fullkomligt likställd med chefens för statistiska centralbyrån och chefens för landtmäteristyrelsen. Cheferna för dessa verk hafva 7,000 kronor i lön och 5,000 kronor i pension. Det synes mig då icke finnas något skäl för nedsättning af pensionen, ty den omständigheten, att anslagen till geologiska undersökningen äro uppförda på extra stat, och att således tjänstemännen, under det de innehafva sina befattningar, äro sämre ställda än andra, i ty att de kunna lättare entledigas, bör väl icke, när den tiden kommer, då tjänstemännen uppnått lika lång lefnads- och tjensteålder som andra med dem likställda tjänstemän i andra embetsverk, utgöra skäl för att icke i afseende på pensionen likställa dem med desse.

Talaren på östgötabanken anförde äfven, att Torell sjelf icke bidragit till pensioneringen, och att detta vore ett skäl att icke bevilja pension i likhet med den af Kongl. Maj:t föreslagna. Men icke heller andra tjänstemän lemna ett öres bidrag till deras pensionering från allmänna indragningsstaten; visserligen betala de på ordinarie stat uppförda afgifter till civilstatens pensionsinrättning, men dessa komma pensioneringen af enkorna till godo, och jag tror, att tjänstemännen vid den geologiska byrån icke skulle begära bättre, än att äfven för dem en sådan förman vore beredd, d. v. s. att de vore delegare i civilstatens pensionsinrättning.

Hvad slutligen professor Torells vetenskapliga förtjenster beträffar, äro de väsentligen sådana, som kraftigt tala för att bibe-

hålla pensionen vid det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet. Professor Torells inlägg i fråga om den arktiska forskningen behöfver jag ej inlåta mig på; de hafva redan blifvit framhållna af den person, som i Riksdagen torde vara mest kompetent att derom yttra sig, då han om dessa forskningar kan säga: *quarum magna pars fui*. Med hänsyn till hvad denne talare förut och jag nu i frågan anfört, hoppas jag, att kammaren bifaller det belopp, som af Kongl. Maj:t föreslagits.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

*Pension för
teckningslära-
rinnan E. A.
Nortun.*

Punkten 14.

Herr Boström, Filip: Statsutskottet har enhälligt hemställt, att den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen till ifrågavarande lärarinna Nortun skulle nedsättas från 1,500 till 1,000 kronor. Såsom skäl för denna nedsättning har utskottet endast anfört det, att 1884 års Riksdag bestämde pensionen till en teckningslärare Hallin till 1,000 kronor, hvilket belopp motsvarar den för teckningslärare utgående lönen utan ålderstillägg. Nu ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att i Riksdagen har den praxis följts, att om en teckningslärare uppfyllt de vilkor, som sedan gammalt fordras för åtnjutande af full pension, nemligen 70 lefnads- och 30 tjenstår, har han i pension fått fulla lönen, d. v. s. lönen jemte ålderstillägg. Så har förhållandet varit vid 5 särskilda riksdagar, nemligen åren 1877, 1881, 1883, 1885 och 1896. Deremot har Riksdagen nedsatt pensionen i åtskilliga andra fall, då dessa vilkor, uppnådda 70 lefnads- och 30 tjenstår, icke varit uppfyllda, hvilket förekommit vid tre särskilda tillfällen, 1880, 1884 och 1887. Såsom skäl för nedsättning uti nu ifrågavarande fall anföres, att år 1884 teckningsläraren Hallin beviljades en pension af blott 1,000 kronor. Men med Hallin förhöll det sig så, att han icke uppfyllt ofvannämnda vilkor; i stället för 70 hade han endast uppnått 68 lefnadsår och i stället för 30 hade han endast tjenstgjort 25 år. Detta skäl synes mig sålunda icke kunna i förevarande fall anföras såsom afgörande. Nu är det visserligen sant, att dessa lärare och lärarinnor icke hafva någon bestämd rätt till pension, såsom t. ex. gymnastiklärarne vid de allmänna läroverken, men då Riksdagen under en lång följd af år och särskildt 1894 förklarar, att de i afseende på pension böra hafva samma rättighet som gymnastiklärarne, så vida de uppfylla de bestämmelser, som för gymnastiklärarne äro i sådant hänseende

anbefalda, så synes mig icke skäl förefinnas att denna gången göra någon minskning. Då jag dessutom har kännedom om den ifrågavarande lärarinnans verksamhet, vill jag nämna, att hon städse med stor skicklighet och nit skött sin tjänst, hvarför hon ock lyckats uppdrifva sina elever till stor färdighet i teckning. Då hon nu, för den händelse hon blott finge 1,000 kronor i pension, icke behöfver afgå från tjänsten, blefve följden den, att hon tjänade kvar så länge som möjligt och behöll lönen utom den del, hvarmed hon finge aflöna vikarien; men härigenom komme undervisningen och läroverket att blifva lidande. På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig yrka bifall till det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet.

*Pension för
teckningslära-
rinnan E. A.
Nortun.
(Forts.)*

Friherre von Otter: Den föregående talaren fäste sig vid, att statsutskottet vid bedömande af frågan icke tagit hänsyn till beloppet af den lön, hvaraf den ifrågavarande lärarinnan vore i åtnjutande, utan rättat sig efter prejudikat. Detta är fullkomligt riktigt, men på samma gång torde det böra erkännas, att då ifrågavarande lärare icke hafva pensionsrätt, kan man egentligen icke grunda deras pension på de löneförhållanden, som äro gällande för dem. Utskottet har rättat sig efter den statistik, om jag så får kalla den, som finnes inom utskottsafdelningen tillgänglig, och hvilken omfattar tiden sedan 1884. För att då icke gå längre tillbaka än 1884, förekom nämnda år detta fall med Hallin, hvilken erhöll 1,000 kronor pension. 1887 fick Löfvengren 900 och 1894 Leverin 800 kronor. Sedermera inträffade 1896, att Klein verkligen beviljades 1,500 kronor pension, men efter gemensam votering och med ganska knapp majoritet, 180 röster mot 174. Näst derefter fick teckningslärarinnan Emma Nyberg sig beviljad en pension af endast 900 kronor. Löfvengren och Nyberg hade visserligen icke uppfyllt villkoret om 70 lefnadsår, men i alla fall, med hänsyn dertill, att för ifrågavarande lärare det icke finnes någon pensionsrätt, ehuru Riksdagen uttalat, att de borde hafva en sådan, hemställer jag, huruvida det icke må anses riktigt, att pensionen i föreliggande fall bestämmes efter samma grunder, som förut varit öfligt för samma slag af statstjenare, och anhåller på denna grund om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr statsrådet Gilljam: Med anledning af hvad den siste ärade talaren, ordföranden på statsutskottets hithörande afdelning, anförde, skall jag be att få göra några erinringar.

Först nämnde han, att dessa lärare och lärarinnor icke hafva någon bestämd rätt till pension, men redan detta är en omtvistad sak, ty många anse, att de verkligen enligt gällande stadganden hafva en sådan rätt; men ett faktum är emellertid — skälen kan jag icke fullständigt anföra — att det ansetts nödvändigt, att Kongl. Maj:t i hvarje dylikt fall ingår till Riksdagen för att få Riksdagens medgifvande. Såsom den förste ärade talaren erinrade, har Riksdagen själf uti skrifvelse till Kongl. Maj:t 1894 bestämdt

*Pension för
teckningslära-
rinnan E. A.
Nortun.
(Forts.)*

uttalat den åsigt, att dessa lärare böra hafva pensionsrätt lika väl som t. ex. gymnastiklärarne och öfriga lärare vid de allmänna läroverken. När Riksdagen gjort detta erkännande, återstår således blott att bestämma beloppet. I detta hänseende har den förste talaren angifvit de särskilda vilkor, som fortfarande gälla för rätt till pension, samt pensionsbeloppens beräkning vid embetsverk, der löneroglering ännu icke inträdd, och jag vill påstå, till dess jag öfverbevisas om motsatsen, att Riksdagen hittills beträffande teckningslärarne vid de högre allmänna läroverken beviljat hela lönen, 1,500 kronor såsom pension, i alla de fall, då dessa vilkor varit uppfyllda. Jag vill i sammanhang härmed något närmare granska hvad som af den ärade ordföranden på utskottsafdelningen nämndes rörande några teckningslärare, som förut erhållit pension af Riksdagen. Hvad då först angår den af utskottet återopade Hallin, så hade denne, såsom den förste talaren jemväl framhöll, endast tjenstgjort 25 år och var således icke på något sätt kompetent att erhålla full pension i likhet med den, hvilken uppfyllt härutinnan föreskrifvet vilkor, som ju i afseende på tjensteåldern är 30 år. Hvad Löfvengren beträffar, hade han, strängt taget, endast tjenstgjort 16 år; det är sålunda ett prejudikat, som här icke har någon betydelse. Hvad Leverin angår, var han anställd vid Borås lägre allmänna läroverk, der lönen endast var 600 kronor, men när han derjemte tjenstgjort vid tekniska skolan i Borås, fick han verkligen af Riksdagen en pension af 800 kronor sig beviljad. Kongl. Maj:t hade der föreslagit 1,100 kronor. Hvad lärarinnan Nyberg beträffar, om hvilken var fråga förra året, var hon anställd vid ett folkskolelärarinneseminarium, der teckningen såsom undervisningsämne icke har alldeles samma omfattning som vid ett högre allmänt läroverk. Hon hade dessutom hvarken uppnått full tjenstetid eller stadgad lefnadsålder, men erhöll dock i pension 900 kronor.

Jag skall å min sida be att få angifva några fall, då Riksdagen verkligen i pension beviljat hela den lön, som utgår till dessa lärare vid de högre allmänna läroverken. Jag nämner då teckningsläraren i Linköping Wallberg, som 1881 fick 1,500 kronor pension, teckningslärarne Zettergren i Venersborg och Lindblom i Kalmar, åt hvilka åren 1883 och 1885 beviljades pensioner till samma belopp.

Den siste talaren nämnde äfven, att det vore nödvändigt att iakttaga konsekvens. I det afseendet är jag med honom så ense, att detta är för mig hufvudsakliga skälet, hvarför jag vågar hemställa till kammaren att uti ifrågavarande fall bevilja det af Kongl. Maj:t begärda beloppet. Ty det blefve verkligen en obilighet mot den enskilda lärarinnan och ett beklagligt vacklande i afseende på pensionsbeloppen, om icke Kongl. Maj:ts framställning af Riksdagen bifölles.

Jag vill sluta med att betona ett argument, som också anfördes af den förste ärade talaren. Den ifrågavarande lärarinnans fulla lön utgör 1,500 kronor, men hon är icke skyldig att afgå

från tjensten förr än hon sjelf vill, utan är berättigad att, då hon af sjukdom eller ålder är hindrad att tjenstgöra, erhålla tjänstledighet, och detta på sådana vilkor, att hon visserligen skall till vikariens aflöning afstå en del af sin lön, men ej till högre belopp, än att hon för sin egen del har i behåll 1,240 kronor. Tycka herrarne det då vara skäligt att bestämma ett belopp af 1,000 kronor i pension, medan den ifrågavarande personen är berättigad att till döddagar sitta qvar med en inkomst af 1,240 kronor?

På grund af hvad jag nu anfört och med hänvisning till den diskussion, som i en alldeles likartad fråga förekom i kamrarna år 1896, och till Riksdagens då fattade beslut, vågar jag hemställa, att kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts proposition i nu föreliggande punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 15 och 16.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Friherre von Otter: Vore här fråga endast om att lemna en pension i vanlig mening, så vill jag gerna, för min del, medgifva, att 2,000 kronor skulle vara tillräckliga, men här gäller det, enligt mitt förmenande, att visa en erkänsla mot en högst framstående artist, som innehar en befattning, hvilken, derest hon icke på den tid, då hon tillträdde denna befattning, hade funnits, säkerligen hade mäst uppehållas genom att tillkalla en utländing. Alla inom denna kammare känna tillräckligt Lea Ahlborns verksamhet här i Sverige under de 43 år, hon haft denna sin befattning. Jag behöfver därför icke anföra vidare skäl, då jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i förevarande punkt.

*Pension för
myntgravören
L. Ahlborn.*

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande punkt endast yrkats, af friherre von Otter, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af friherre von Otters berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 18—22.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 27 och 30 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 37, i anledning af Riksdagens år 1896 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1895.

§ 1.

Lades till handlingarna.

§§ 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

*Ang. manska-
pet vid flottans
värfvade stam.*

Herr Falk: De af kammarens ledamöter, som genomläst statsrevisorernas berättelse och äfven egnat uppmärksamhet å statsutskottets utlåtande i här föreliggande punkt, måste hafva funnit, att här verkligen är fråga om en mycket allvarsam sak. Man kan icke neka till, att framställningen gifver skäl för ett namn, som en gång för många år sedan tilldelades ett Riksdagens utskottsbetänkande, nemligen »den mörka tafan». Statsrevisorerna säga: »af den årsklass af flottans värfvade stam, som antagits år 1896, ha ej mindre än tio procent redan vid tiden för revisorernes besök blifvit, efter genomgångna bestraffningar enligt gällande författningar, ur rullorna utstrukna; och då det funnes skäl antaga, att de värfvade sjömännen i många fall begingo fel i afsigt att, på grund af ådragna straff och deras påföljd af afskedande, vinna befrielse från den antagna värffningen, syntes revisorerne i detta afseende allvarliga olägenheter förefinnas, hvilka innebure både demoralisation bland manskapet och förspilda statsutgifter för utbildning af sjömän, de der icke komme att tjena å flottan.» Häröfver hafva såväl kommandanten i Karlskrona som stationsbefälhafvaren i Stockholm afgifvit yttranden, som i hufvudsakliga delar äro här återgifna. Jag skall be att få uppläsa endast några rader. Kommandanten i Karlskrona säger: att de straff, som blifvit manskapet ålagda, icke syntes åstadkomma den med dem afsedda verkan, nemligen skräck för förseelsens upprepande. »Detta visade sig äfven deraf att, samtidigt med att det blef för manskapet bekant, att ur rullorna utstruket manskap ej skulle under sin återstående kapitulationstid hållas till allmänt arbete, förseelsernas antal ökades genast till nära dubbelt emot hvad det

förut varit under samma tid», hvilket synes antyda, att fördubblandet af förseelserna är att anse som en direkt följd af disciplinkompaniets upphäfvande utan att ersättas af något annat korrektiv mot upprepade förseelser. Stationsbefälhafvaren i Stockholm säger bland annat: »Sälunda återstode af 1896 års kontingent 82 man, som inträdt i tjänstgöring vid stationen. Då man toge i betraktande, att bland dessa nyantagna blifvit under det gångna året verkställda ej mindre än 73 bestraffningar, deraf 4 utgörande straffarbete och 4 fängelse, samt att 8 af de nyantagna, d. v. s. 9,7 procent, blifvit, med stöd af 27 § i disciplinstadgan, ur rullorna utstrukna, så framginge häraf, att förhållandet vid härvarande station icke stälde sig gynsamare än det af statsrevisorerna anmärkta vid flottans station i Karlskrona.

Ang. manskapet vid flottans värfvade stam.
(Forts.)

Anledningen härtill borde hufvudsakligen sökas dels i den stora inskränkning till såväl tid som rum, som vore fastställd för rekryteringen, dels ock i den omständigheten, att värfvade arméns disciplinkompani i följd af den under år 1895 vidtagna förändringen af ofvannämnda § i disciplinstadgan blifvit indraget. Ty den moraliska inverkan, som blotta tillvaron af detta disciplinkompani haft på det värfvade manskapet, hade varit uppenbar. Detta antagligen på den grund, att det för en och hvar antagen varit fullt tydligt, att han till hvad pris som helst måste uttjena den enligt antagningskontraktet öfverenskomna kapitulationstiden vid stationen eller a disciplinkompaniet. Nu deremot låge det i hvarje antagen sjömans eget skön att bestämma, om och när han ville blifva befriad från det antagningskontrakt, som han underskrifvit, och på grund af hvilket kronan å sin sida oåterkalleligen förbundit sig uppfylla alla kontraherade vilkor under anställningstiden.»

Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa något mera, jag ber blott att äfven få citera, hvad utskottet sjelft säger:

»De förhållanden, som revisorerne omförmält beträffande förseelser och deraf föranledda bestraffningar inom manskapet vid flottans värfvade stam och hvilka genom hvad i förenämnda yttranden meddelats vunnit bekräftelse, har utskottet visserligen funnit vara af synnerligen allvarlig beskaffenhet. Då emellertid genom härvarande stationsbefälhafvares ofvan berörda rapport blifvit Kongl. Maj:t understält förslag beträffande åtgärder till förenämnda missförhållandens afhjelpande, och detta ämne alltså torde vara föremål för Kongl. Maj:ts särskilda uppmärksamhet, har utskottet ansett sig endast böra hvad i förevarande afseende förkommit för Riksdagen omförmäla.»

Allt, hvad statsutskottet sålunda i frågan har att säga, är, att då i en rapport från stationsbefälhafvaren till Kongl. Maj:t dessa förhållanden äro påpekade, och att de sålunda torde blifva föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, utskottet icke ansett skäl förefinnas till annat än att för Riksdagen omförmäla detta. Jag tror, att man bör erkänna, att saken är af den allvarsammaste beskaffenhet och att den borde tålt vid att något skarpare pointe-

Ang. manskapet vid flottans värfvade stam.

(Forts.)

ras från statsutskottets sida, än som skett. Det hade säkerligen icke varit ur vägen att i en skrivelse fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på här berörda förhållanden, hvilka äro af den natur, att det icke kan gå i längden.

Herr statsrådet Christerson: I anledning af den senaste talarens anförande beträffande det manskap, som antagits under de senaste 2 åren, torde det medgifvas, att tillräckligt lång tid ej förflutit för att hafva vunnit någon visshet med afseende på huruvida det sätt, hvarpå manskapet nu antages, kan, såsom stationsföreståndaren i Stockholm synes anse, vara den mest inverkan orsaken till de anmärkta många bestraffningarna bland flottans för kortare tjänstgöringstid antagna manskap. Jag tror icke, att det nuvarande sättet för manskapets antagande föranledt, att bestraffningarna förlidet år voro talrikare än 1894. Såsom herrarne hafva sig bekant, skedde antagningen förut genom en kommission, som reste hela riket omkring och på vissa ställen togo emot dem, som anmälde sig, utan att kunna hafva förvärfvat någon kännedom om deras moral eller egenskaper i öfrigt genom de skriftliga intygen. Nu antages manskapet på olika platser af personer, som äro derstädes bofaste och som, på grund af sin tjänstebefattning, äro i ständig och intim beröring med kustbefolkningen, bland hvilken man just vill söka dem, som man vill hafva anställda vid flottan. Dessa personer äro lotskaptenerna, och man har sålunda, synes det mig, större garanti nu än förr att få lämpligt folk.

Det torde vara en riktig uppfattning, att det egentligen är två orsaker till, att förhållandena icke äro sådana, som man skulle önska dem vara i afseende på manskapets beskaffenhet. Den egentliga orsaken är nog den, att arbetstillfällena på de senaste åren ökats så betydligt, att antalet personer, som anmäla sig till antagande, är temligen inskränkt, och följaktligen har man nu mycket färre att välja ibland.

En annan, ej litet bidragande orsak är, att de straff, som kunna ådömas manskapet för begångna förseelser, såsom också af stationsbefälhafvarens berättelse framgår, mycket ofta äro, enligt många öfvertygelse, icke tillräckligt effektiva för att åstadkomma den verkan, som man med dessa straff afser.

Herr Berg, Gustaf Axel: Det är verkligen, såsom den förste ärade talaren framhöll, ganska sorgliga missförhållanden, som här blifvit berörda, och statsrevisorerna hafva äfven fäst en synnerlig uppmärksamhet vid dessa förhållanden, såsom också af revisionsberättelsen framgår. Men då utskottet varit i tillfälle att få den upplysning, att Kongl. Maj:ts pröfning för närvarande vore understäldt ett förslag beträffande åtgärder till förenämnda missförhållandens afhjelpande, synes mig, som om för närvarande ingenting vidare vore från Riksdagens sida att åtgöra. På samma gång jag säger detta, vågar jag, för min del, uttala den vissa förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga kraftiga

åtgärder i det syfte, som här blifvit berördt, och jag vågar äfven göra det antagande, att statsrevisorerna fortfarande komma att fästa sin uppmärksamhet vid de här berörda förhållandena.

Ang. manskapet vid flottans värfvade stam.

(Forts.)

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Jag begärde ordet för att instämma i den uppfattning, som den förste ärade talaren gjorde gällande, då han uttalade sig för, att en förändring bör ske i det nuvarande tillståndet särskildt med hänsyn till värfningsförhållandena vid flottans manskap vid stationen i Karlskrona. Jag tror, i likhet med honom, att den motion vid 1894 års riksdag, som hade till följd disciplinkompaniets upphörande och indragning, icke träffade det med motionen åsyftade målet. Motionen, såväl som den diskussion, hvilken fördes i Andra Kammarerna, då detta ärende der behandlades, såg saken mest ifrån två synpunkter, den ena var besparingssynpunkten, som alltid spelar in som en faktor af stor betydelse, och den andra var en viss benägenhet, som gjorde sig gällande hos åtskilliga talare, att få fingra litet på ett ordinarie anslag. Jag vill med detta visst icke säga, att det gamla disciplinkompaniet uppfylde allan rättfärdighet, utan tvärtom jag tror, att det med rätta var en högst impopulär institution; jag tror dock, att disciplinkompaniet i stället för att indragas hade behöft reformeras, hvilket kunnat ske på två sätt, antingen att manskapet vid kompaniet uteslutande fått tagas i anspråk för militära sysselsättningar, hellre än att legas ut till allmänna arbeten, hvilka ofta icke blefvo så väl utförda, eller också och ännu hellre skulle disciplinkompaniet reformeras på det sätt, att denna strafftjänstgöring vid kompaniet blifvit ett mera verkligt förbättringsstraff. Nu var det, enligt mitt förmenande, ett väsentligt fel i bestämmelserna, att om för samma eller liknade förseelser två olika personer dömdes att bli disciplinsoldater, dömdes de också i och med detsamma till olika långa straff, ty det hette i lagen, att de skulle uttjena sin återstående kapitulationstid vid disciplinkompaniet. Alltså straffets längd berodde på den återstående kapitulationstiden. Dessutom var det ett fel, att personer, som hade så och så kort tid efter antagandet till soldat förbrutit sig och blefvo skickade till disciplinkompaniet, fingo der uttjena hela återstoden af tiden; oafsedt huru bra de än uppförde sig, kunde strafftiden aldrig förkortas. Detta bestraffningssätt var alltså i förra fallet orättvist samt i det senare olämpligt och förqväfd, enligt min tanke, manskapets försök till moralisk förbättring, ty de visste, att de, huru bra de än under sin strafftid uppförde sig, skulle i alla fall vid disciplinkompaniet tjena ut sin värfningsstid. Det var att taga bort själfkänslan och den moraliska kraften hos de felande. Jag har endast velat uttala detta. Jag tror, att frågan är särdeles vigtig, helst då det värfvade manskapet numera vunnit en ökad numerär inom den svenska armén. Jag tror därför, att frågan återkommer, och under sådana förhållanden har jag för närvarande blott att bedja få yrka bifall till hvad utskottet i denna punkt hemställt.

Ang. manskapet vid flottans vörfvade stam.
(Forts.)

Friherre von Otter: Jag skall endast be att få yttra ett par ord med anledning af hvad den förste ärade talaren sade. Han drog den slutsatsen af hvad som anförts i revisorernas berättelse angående dessa ledsamma förhållanden, att detta vore en direkt följd af disciplinkompaniets upphörande. För min del tror jag icke det vara fallet. Jag är nemligen fullt säker på, att detta är åtminstone icke annat än i obetydlig grad fallet. Jag har varit med om att förorda disciplinkompaniets upphörande, och jag har gjort detta af två skäl. Det första skälet har redan angifvits af den näst föregående talaren, och det var, att två soldater, som begått lika förseelser, kunde blifva utstrukna och skickade till disciplinkompaniet, den ene för 2 dagar, den andre för 2 ar, innan hans tjänstetid var till ända, hvilket innebär orättvisa.

Det andra skälet var det förhållande, som visat sig i olika fall både vid stationen i Karlskrona och äfven här i Stockholm, att manskapet, när det blef färdigt till utstrykning, af fruktan för disciplinkompaniet begick svårare brott, som medförde straffarbete. Sådant bör man väl söka undanrödja, om man kan. Jag har icke något vidare att anföra.

Herr Falk: Jag vill blott berigtiga den föregående talarens anmärkning mot mitt yttrande, att fördubbladet af förseelsernas antal vore att anse sasom en direkt följd af disciplinkompaniets upphörande. Detta yttrande stöder sig på hvad som förekommer i utskottets utlåtande. Det heter der på sid. 20: »Detta visade sig äfven deraf, att, samtidigt med att det blef för manskapet bekant, att ur rullorna utstruket manskap ej skulle under sin återstående kapitulationstid hållas till allmänt arbete, förseelsernas antal ökades genast till nära dubbelt emot hvad det förut varit under samma tid.» För öfrigt bekräftas hvad jag sagt af stationsbefälhafvarens uttalande, sid. 22, der det heter: »den moraliska inverkan, som blotta tillvaron af detta disciplinkompani haft på det värfvade manskapet, hade varit uppenbar. Detta antagligen på den grund, att det för en hvar antagen varit fullt tydligt, att han till hvad pris som helst måste uttjena den enligt antagningskontraktet öfverenskomma kapitulationstiden vid stationen eller disciplinkompaniet. Nu deremot läge det i hvarje antagen sjömans eget skön att bestämma, om och när han ville blifva befriad från det antagningskontrakt, som han underskrifvit, och på grund af hvilket kronan å sin sida oåterkalleligen förbundit sig uppfylla alla kontraherade villkor under anställningstiden.» Jag har således icke för min del dragit några slutsatser, utan endast stödt mig på de officiella handlingar, som äro åberopade i utskottets utlåtande.

Herr Wieselgren: Då friherre von Otter yttrade, att inom hans erfarenhet läge, att vid den värfvade stammen anvärfvade ynglingar ofta begingo svårare förbrytelser för att komma ifrån den påföljden att dömas till disciplinkompaniet, så anser jag

mig böra, med fall ifrån min erfarenhet, konstatera rättigheten af denna hans förklaring. Jag har vid mångfaldiga tillfällen, då jag haft att inspektera länsfängelset i Karlskrona, förväntat mig öfver att finna fängelsebesättningen till mycket stor del utgöras af ynglingar, som från början varit anställda vid flottans värfvade stam, men som af den anledning, friherre von Otter påpekade, begått de förbrytelser, för hvilka de undergingo bestraffning. Till den kraft och verkan, det hafva kan, har jag velat nämna detta såsom en verifikation till hans yttrande.

Efter härmed slutad öfverläggning lades föreliggande paragraf till handlingarna.

§ 6.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Herr Törneblad: Det torde väl vara temligen erkänt, att om Riksdagen skall aflåta en skrifvelse, bör denna för det första grunda sig på något allmänt känt behof och för det andra på en motiverad framställning med angifvande af, hvaruti felaktigheterna i det närvarande skulle ligga. För min del kan jag icke inse, att i detta fall någotdera af dessa skäl föreligger. Det är visserligen sant, att 1894 års revisorer fäste uppmärksamheten derpå, att kataloger icke voro läroverkens redogörelser på alla ställen bilagda, men denna anmälan föranledde då icke till någon hemställan från statsutskottet och icke heller till något beslut af Riksdagen. Samma framställning har nu af revisorerna uppreparats, och utskottet har med anledning deraf hemställt om en skrifvelse. Saken är ju af mycket ringa vikt, men den har gjorts viktigare, än den är. Katalogerna hafva i allmänhet bifogats, och att detta på några ställen icke skett, torde väl ej vara en så riksviktig angelägenhet, att den behöfver blifva föremål för en skrifvelse. En annan sak kunde det vara, om det ifrågasatta formuläret skulle vara så ytterst viktigt att fastställa. Detta tror jag dock

Ang. biläggande vid läroverkens räkenskaper af kataloger öfver lärjungarne.

Ang. biläggande vid läroverkens räkenskaper af kataloger öfver lärjungarne.

(Forts.)

knappt. Läroverkens kataloger hafva i allmänhet utvecklats sig ganska ledigt och lugnt utan några kongl. resolutioner och formulär. Jag anmärker i förbigående, att detta biläggande af kataloger icke just har mycken vikt för räkenskapernas granskning; ty granskningen af afgifterna och huruvida de hafva utgått riktigt behöfver icke grunda sig på katalogerna, utan derom finnas andra intyg. Men det skadar ju icke alls, om de äro med och på det öfvervägande antalet ställen äro de också med. Hvad jag dock icke kan förstå är revisorernas 1894 gjorda och 1896 upprepade framställning, att biläggandet af katalogerna skulle främja öfverskådligheten af läroverkens verksamhet. Mine herrar, läroverkens kataloger äro icke till för att gifva en bild af läroverkens verksamhet eller främja öfverskådligheten af densamma, utan för det ändamålet finnes något helt annat, nemligen läroverkens årsredogörelser, för hvilka också formulär, och det ganska noggranna, äro fastställda, och uti hvilka just ingår sådant, som revisorerna anse böra komma in i katalogerna, nemligen uppgift om lärarnes undervisningstimmar och stipendiefonderna, hvilka fonder för öfrigt ingå i sjelfva räkenskaper. Uti årsredogörelserna, som äro ytterst fullständiga och för vissa år skola upptaga förhållandena ännu fullständigare än för andra, finnes allt, hvad som behöfs, för att man skall kunna se läroverkens verksamhet, hvilken man icke lär kunna se af katalogerna. Hvad beträffar, att man i katalogerna skulle intaga stipendiefonderna, är det möjligt, att här föresväfvat revisorerna någon föreställning om analogi med universitetens kataloger. Men förhållandena der äro helt andra; ty för universitetens verksamhet utgifvas icke sådana fullständiga årsredogörelser som för läroverken, och dessutom är det för de studenter, som behöfva hafva reda på stipendiefonderna, ytterst viktigt, att de hafva tillgång till en officiel uppgift i sammandragen form om dessa fonder. Och hvad lärarnes undervisningstimmar angår är detta just en af studentkatalogens viktigaste uppgifter. Det finnes visserligen något som kallas föreläsningarnas index scholarum eller något annat, men det är ändå viktigt, att detta finnes i studentkatalogen. Allt sådant är icke behöfligt för läroverken, der man har arbetsordningen för både lärarne och lärjungarne. Således kan jag icke inse, hvad som i detta hänseende skulle saknas. Nu har statsutskottet ganska riktigt uteslutit ur skrivelsen till Kongl. Maj:t detta om vissa uppgifters meddelande. Men då detta har utgått, blir skrivelsen mycket tunn; den inskränker sig till att påminna om, att alla läroverk böra bifoga kataloger efter formulär vid sina räkenskaper, hvilket jag tror skall kunna vinnas på enklare sätt, än att Riksdagen skriver till Kongl. Maj:t. Hvad jag dock framför allt vill fästa uppmärksamheten på är, att det är ytterst viktigt, att i motiveringen icke får inflyta något, som ej har tillräcklig grund. Ty jag vågar påstå, att de uppgifter, revisorerna anse önskliga, icke tillhöra katalogerna och icke böra inkomma i katalogerna, emedan de alldeles onödigtvis fördyra tryckningskostnaden utan något gagn.

Denna kostnad utgår af läroverkets materiel-kassa, och denna behöfs för andra och vida viktigare ändamål.

Konsequensen af hvad jag nu yttrat skulle visserligen vara, att jag yrkade afslag å utskottets hemställan. Men då jag finner skrifvelsen i sin kläm temligen oskyldig, skall jag icke göra något yrkande derom, ehuru jag fortfarande uttalar den åsigten, att den är fullkomligt onödig för vinnande af det mål, som afses.

Ang. biläggande vid läroverkens räkenskaper af kataloger öfver lärjungarne.

(Forts.)

Herr Berg, Gustaf Axel: Såsom den siste talaren framhöll, är det en ganska obetydlig fråga, som här är berörd, och jag erkänner, att det är ett af de obetydligaste spörsmål, som Riksdagens revisorer särskildt fäst sin uppmärksamhet vid. Men frågan måste ändock anses ega sin innebörd.

Redan 1894 års revisorer funno vid granskning af räkenskaperna för de allmänna läroverken, att för åtskilliga läroverk saknades kataloger, och revisorerna anmärkte detta förhållande i sin berättelse, under uttalande af önskvärdheten deraf, att en föreskrift meddelades om katalogers biläggande vid räkenskapen. Förklaring infordrades från vederbörande domkapitel, hvilka i allmänhet icke hade något att erinra mot revisorernas förslag. När nu 1896 års revisorer genomgingo räkenskaperna, befans detta oaktadt, att kataloger fortfarande saknades från en del läroverk. Och då man granskade de kataloger, som funnos, framgick af denna granskning, att det icke var någon likformighet i uppställningen, utan att vissa läroverk hade i sin katalog upptagit jämförelsevis obetydliga och för saken alldeles främmande förhållanden — jag minnes särskildt läroverk, som låtit sig angeläget vara att anmärka de riddareordnar, som lärjungarnes fäder innehade — under det man uteslutit andra omständigheter, som påtagligen äro af mycket större vikt och betydelse. Vid sådant förhållande tyckte man, att god ordning fordrade, att ett formulär blefve fastställt för dessa kataloger, och det är derom, revisorerna gjort hemställan, på samma gång de förnyade önskemålet af år 1894. Revisorerna tilläto sig icke emellertid göra något förslag beträffande hvad dessa kataloger skulle innehålla; man antydde endast, att det skulle vara lämpligt, om föreskrift meddelades angående de uppgifter, som borde i katalogerna inflyta, ty man tänkte, att det uteslutande skulle blifva Kongl. Maj:ts omsorg att bestämma derom.

Jag skall nu icke söka besvara några pedagogiska spörsmål, som den siste talaren framhöll. Jag skall endast, då den ärade talaren grundade sitt yttrande hufvudsakligen derpå, att något allmänt känt behof icke skulle i fråga om katalogsformulären förefinnas, bedja att få hänvisa till de utlåtanden, som med anledning af senaste revisionsberättelse infordrats och af domkapitlen i riket afgifvits. Domkapitlen, hvilka, såvidt jag erinrar mig, utan något undantag gillat revisorernas framställning angående katalogers biläggande, hafva nemligen i allmänhet icke haft att inlägga någon gensaga mot fastställande af formulär, äfven om

Ang. biläggande vid läroverkens räkenskaper af kataloger öfver lärjungarne.
(Forts.)

en del domkapitel af skäl, som jag anser befogade, framhållit, att lärarnes undervisningstid samt stipendiefonderna icke behöfva ingå i de uppgifter, som i katalogen upptagas.

För min del skall jag icke tillåta mig att vidare beröra min mening om hvad som bör i katalogen inflyta, allra minst mot den siste ärade, sakkunnige talaren, som så många gånger i sin terminskatalog inskrifvit mig. Jag vill endast till slut framhålla, att god ordning kräfver, att något i saken åtgöres, och på grund deraf beder jag att få yrka bifall till statsutskottets framställning.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i nu förevarande paragraf hemställt.

§ 11.

Lades till handlingarna.

§§ 12 och 13.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Om insändande af årsberättelser m. m. från Ultuna landbruksinstitut.

§ 14.

Herr vice talmannen: Nog tycker jag, att förslaget, att svenska Riksdagen skall skrifva till Kongl. Maj:t för att få Ultuna landbruksinstitut att inskicka den ifrågavarande redogörelsen äfven till finansdepartementet, är en något väl vidlyftig apparat; ej heller anser jag det vara ur revisionssynpunkt nödvändigt. Ty både före och efter 1884 har det gått förträffligt att revidera institutets räkenskaper utan denna åtgärds vidtagande. Men om kammaren tycker det är roligt att skrifva till Kongl. Maj:t, skall jag visst icke motsätta mig det. Jag vill blott i allmänhet uttala den önskan, att man icke måtte besvara Kongl. Maj:t alltför mycket med skrivelser i småsaker, på samma gång jag uttalar min fögnad öfver att revisorerna denna gång icke haft mera anmärkningsvärda anmärkningar att framställa.

Herr Lundeberg: Jag erkänner villigt med den högt ärade siste talaren, att det är en bra liten fråga att skrifva om. Men jag vågar hemställa till honom, på hvad sätt man skall vinna det mål, man afser med en anmärkning, om man icke skrifer till Kongl. Maj:t, när vederbörande sjelfva förklara, att anmärkningen från deras sida icke till något föranleder. Styrelsen för Ultuna landbruksinstitut säger nemligen, att med anledning af revisorernas anmärkning har »styrelsen ej ansett sig hafva anledning att insända sagda handlingar till finansdepartementet, och det desto mindre, som denna åtgärd under alla de år, som, sedan nämnda stadgar utfärdats, förflutit utan anmärkning, blifvit under-

låten.» Styrelsen stöder sig här på det för institutet gällande reglemente och förbiser den allmänna författningen eller kungörelsen af 1884, som stadgar, att hvarje institut och förvaltning skall inom viss tid till finansdepartementet insända redogörelse för föregående år. Kan nu den högt ärade vice talmannen gifva anvisning på någon annan väg att få styrelsen för Ultuna att ställa sig denna kungörelse till efterrättelse, förmodar jag, statsutskottet gerna skall vara med derom, men då utskottet icke kunnat finna något annat sätt, må det ursäktas utskottet, att det valt det enda, som stod till buds.

Om insändande af årsberättelser m. m. från Ultuna landbruksinstitut.

(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i den föredragna paragrafen hem ställt.

§ 15.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 27 och 30 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om öfverlåtande å Karlskrona stad af kronans vattenledning derstädes jemte dertill hörande vattenfall, fastighet och byggnader m. m., biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 26 och 27 i denna månad bordlagda memorial n:o 36, i anledning af kamrarnes beslut rörande punkterna 3 och 4 af utskottets utlåtande n:o 23 angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

Herr *Tamm, Hugo*, afgaf en motion n:o 47, angående hyresbidrag för vissa tjänstemän och betjente vid distrikten af statens jernvägar.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades grefve *Piper* under tre veckor från den 1, herr *Fock* under fjorton dagar från den 2 och herr *Hasselrot* under fjorton dagar från och med den 3, allt innevarande april.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter kammaren åtskildes kl. 12,57 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 2 April.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet *Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 4 i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne månad.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande n:o 11, i anledning af väckt motion rörande hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och nedsättning af tullen å socker;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 41, i anledning af väckt motion angående sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att den tid, hvarunder tilltalad person suttit häktad, må kunna tillgodoräknas honom vid utmätande af straff;

n:o 42, i anledning af väckt motion angående tillägg till 22 kap. 11 § strafflagen;

n:o 43, i anledning af väckt motion om tillägg till 16 och 60 §§ i sjölagen;

n:o 44, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 11 kap. 15 § strafflagen; och

n:o 45, i anledning af väckt motion om ändringar i kongl. förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875 m. m.; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken.

Upplästes ett inkommet läkareintyg, så lydande:

Att herr doktor *Gustaf de Laval* är i behof af någon tids ledighet från sin öfveransträngande verksamhet, för att under en utländsk resa söka en välbehöflig hvila och rekreation; intygas på aflagd embetsd.

Stockholm den 23 mars 1897.

Adolf Grundal.

Legimiterad läkare.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 24, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för tillbyggnad af det åt telegrafverket upplåtna hus vid Skeppsbron i Stockholm.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 18, angående val af två fullmäktige i riksbanken och tre suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda bank; samt

n:o 19, angående val af två fullmäktige i riksgäldskontoret och tre suppleanter för Riksdagens samtliga fullmäktige derstädes;

dels ock till Riksdagens förordnanden:

n:o 20, för två fullmäktige i riksbanken;

n:o 21, för tre suppleanter till Riksdagens fullmäktige i riksbanken;

n:o 22, för två fullmäktige i riksgäldskontoret; och

n:o 23, för tre suppleanter till Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 215, med delgifning af nämnda kammares beslut beträffande punkterna 1—3 af dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8. angående handeln med vin och maltdrycker, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 31 nästlidne mars bordlagda utlåtande n:is 34—40.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Herr *Boström, Filip*, afgaf en motion, n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag för Sveriges riksbank.

Denna motion hänvisades till Riksdagens särskilda utskott.

Grefve *Klingspor* erhöll på begäran ledighet från riksdagsgöromålen under åtta dagar från denna dag.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,44 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
